

4 HAVØYSUND EN PLANVISJON.

Konsulentkontoret Kommunal- og Byggeteknikk (K&BT) i Karasjok fikk våren -98 i oppdrag å utarbeide kommunedelplan for Måsøy kommune. Formelt ble oppdraget gitt til konsulentfirmaet Finnud som så engasjerte K&BT. Som første fase i dette arbeidet skulle det utarbeides en forenklet stedsanalyse. I dette arbeidet mente vi det var viktig å legge vekt på andre forhold enn det som normalt inngår i en stedsanalyse, og valgte derfor å kalle dette en planvisjon. For å sikre et høyt faglig nivå på dette arbeidet, ble prof./ siv ark. Ingolf Westbø og prof./ siv. ark. Odd Østbye engasjert til å forestå dette arbeidet.

Det er disse velkjente representantene for norsk arkitektstand, som skal ha æren for den høye kvaliteten og på dette arbeidet og arbeidet ned planvisjonen må anses som svært vellykket.

PS ! K&BT gikk høsten -99 inn i Asplan Viak Trondheim as , som også har slutført oppdraget.

4.1 Innledning

Hvorfor

- Planarbeidet har til hensikt å styrke stedets karakter og understreke dets fine beliggenhet, mellom fjellformasjonene, nær storhavet

Hva

- Reguleringsplanen av 1946 er utformet i overenstemmelse med stedets naturlige forutsetninger og vil bli retningsgivende også i fremtiden.
- Gjennom planarbeidet vil vi gi Havøysund en egen karakter som innbyggerne vil bli stolt av og som i ytterste konsekvens vil bevirke at andre oppsøker stedet og kanskje medvirker til å dempe fraflyttingen.
- Ved å styrke stedets karakter og gi de sentrale partier en tydelig utforming, vil befolkningen få en enda nærmere tilknytning til stedet.
- Ved å gi fiskeflåten gode kai- og arbeidsområder og et velferdstilbud med mulighet for hybler og andre velferdstiltak på land, vil Havøysund bli en populær havn, både for å levere fisk og et sted å søke havn i dårlig vær.

Hvordan

- Med mindre, men tydelige inngrep, vil vi forme omgivelsene, gi områder en fastere form og tilpasse dem den funksjon de skal betjene.
- Vi vil ta for oss delområder og forme dem med materialer og detaljer med dette for øye.

4.2 Den historiske utvikling

For tidsrommet ca 1520 – 1630 er det en utredning om bosetting og befolknings-
Utvikling i Måsøy kommune utført av Bernt Jacobsen.

Den første gangen man stifter bekjentskap med Havøysund er gjennom en skatteliste fra 1668 der to personer betaler skatt. Man kan likevel ikke snakke om noen fast bosetting i Havøysund allerede nå.

Den første handelsmannen fikk bevilgning i 1811.

Omkring århundreskiftet var Havøysund gått over til H.&G. Rasch

Rasch fikk satt opp en slipp på stedet, som var i drift 1926, der hotellet ligger nå.

Omkring første verdenskrig 1914 – 18 var det betydelig virksomhet på land med gode fiskepriser og gode priser på lever og tran. Da var det en betydelig bebyggelse omkring der hvor senteret ligger i dag.

I 1928 kom trondheimsfirmaet Bysting og etablerte fiskekjøp på fastlandsiden. Ny slipp ble bygd like øst om Klokkejordet. Samtidig ble det etablert fiskekjøp med primær vekt på ferskfiskeeksport. All aktiviteten medførte at Havøysund hadde tre fiskebruk i 1940

Havøysund ble totalt tilintetgjort i 1944 – det er ingen synlige rester av noen byggverk fra før denne tid.

I forbindelse gjenreisningen ble det i 1947 utført en reguleringsplan av kontoret for "Brente steders regulering" ved arkitekt Klose. Den nåværende bebyggelsen følger i hovedtrekk denne reguleringsplanen".

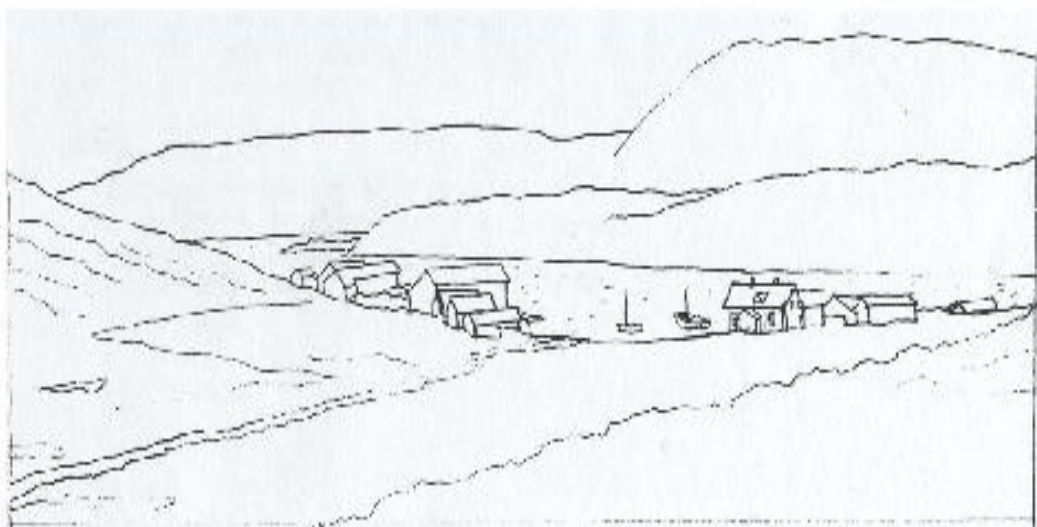
Først på 1950 tallet ble Havøysund et betydelig fiskevær. Når vi kommer til 1960 årene finner vi en enormt differensiert fiskeflåte som spenner fra småsjarker til loddesnurpere. En utvikling som ga Havøysund et navn langt utenfor kommunens grenser.

Etter denne tid har det gått tilbake med næringsvirksomheten og folketallet er nærmest halvert. Det har resultert i at deler av bebyggelsen og utearealene har blitt dårlig vedlikeholdt.

I 19.. ble det utført mudringsarbeide i sundet av Statens Havnevesen med deponi ved "HAFI", en utfylling som lager en markert havnebasseng, "vågen", som gir beskyttelse mot vind og strøm.

I 19.. ble det bygget bro over sundet og stedet fikk vegforbindelse med resten av kommunen, fylket og landet for øvrig.

Selv om folketall og næringsvirksomhet har gått tilbake er det allikevel vilje og optimisme til å sette i gang et planleggingsarbeid som kan medvirke til at folk igjen vil satse på stedet.

Havøysund ca. 1914, det har begynt å etablere seg en sentrumsbebyggelse der hvor dalen møter sundet.

4.3 Det typiske ved Havøysund

Havøysund har en unik beliggenhet ved sundet mellom Havøya og Porsangerhalvøya. De topografiske betingelsene ligger til rette for at stedet kan finne den nødvendige klimatiske beskyttelsen ved sundet, og mellom fjellformasjonene.

Sundet kan være utsatt for kraftig vind og strøm. I sundet er det dannet en liten våg som begrenses av slippen i vest og et utfyllingsområde mot øst. Havnen har ved siden av vågen to mindre hoper som sammen med vågen gir ly for fiskeflåten.

Fra vågen går det en markert dal, mot nordvest, mellom fjellformasjonene. I fjellskrentene, ned mot dalen og ut mot sundet er boligene plassert, langs adkomstveiene, vesentlig som en og to-etasjes gjenreisingshus med en kubisk form og saltak. Dette gir bebyggelsen et tett og homogent preg, og gir stedet en klar ramme.

Der hvor dalen møter sundet oppstår et naturlig senter. Her ligger også noen av de viktigste sentrumsfunksjonene, som rådhus, helsesenter, samvirkelag og en rekke sjøboder med front mot vågen.

Bunn av dalen er fri for boligbebyggelse. Den inneholder stadion, skole og idrettshal.

Dette gir et helt spesielt utgangspunkt for utforme en idrettspark, klimatisk godt beskyttet, som kan bli noe av Havøysunds særpreg.

Stedet har en vakker kirke, tegnet av arkitekt Espen Paulson. Den er plassert på en høyde, vest for senteret, hvor den kroner over den øvrige bebyggelsen. Adkomsten til kirken er imidlertid blitt skult av samvirkelaget og har slik blitt avskåret fra senteret.

I vågen ligger to naturlige fjærer med sandstrender som kan bli en spesiell attraksjon for stedet dersom de renses opp og får en markant innramming.

Der adkomstveien runder neset ved Eiterfjorden, får man et flott overblikk over hele Havøysund, før man kjører over den vakkert formede betongbroen og veien svinger inn mot senteret og fortsetter østover mellom fjellet og sundet. Her ligger bolig-bebyggelsen inn mot fjellet, blandet med noe næringsvirksomhet. Mot sundet og kaiområdene er det kun næringsvirksomhet, vesentlig knyttet til fiskerimottak.

Dette mønsteret bør også opprettholdes i fremtiden.

4.5 Hva er Havøysunds synlige kvaliteter?

- En god havn nær de store fiskeområder
- Et vakkert landskap med naturlig skjermede områder for bebyggelse
- Muligheter for ytterligere bebyggelse på velegnede steder uten å skade landskapets karakter.
- Stedets befolkningsvekst/-tap betyr ingen overbelastning på landskapet med på tanke på fortetting, nye arbeidsplasser og nye boligområder.

- Bebyggelsesplanen fra 1947 var i full harmoni med naturgrunnet. Den er i hovedsak fulgt, men der bygninger er plassert på tvers av planen er helheten skadelidende. Havøysund er allikevel i det hele velformet. Det videre planarbeid vil bestå i å bearbeide detaljer og romdannelse for å styrke de kvaliteter som er tilstede, men ikke alltid synlige.
- Bebyggelsen har en nøktern kvalitet. Boligbebyggelsen er stort sett fra gjenreisningstiden, eneboliger på små tomter, lagt på rekke langs vegen, og danner slik et sammenhengende mønster, med små variasjoner i volum og dimensjoner, men fine variasjoner i klare farger. Det er behov for utvidelse av de fleste boliger for å tilfredsstille det nåværende krav til plassbehov. Denne utvidelse har flere steder foregått uten en overordnet plan og bør bringes inn i ordnede forhold slik at man opprettholder den fine helheten i boligbebyggelsen.
- De sentrale fellesbygg, kommunale og private har en formgivning og innbyrdes plassering som trenger bearbeiding for å gi de sentrale områder en utforming som kan gi stedet en klarere identitet.

Spesielle byggverk

- En vakker kirke tegnet av ark. Espen Paulson, 1945 – 50.
- En til dels velformet havn, med karakteristiske sjøbuer lagt med gavlen mot sjølinja.
- En velformet bro over Havøysundet.
- Gjenreisningsboligene har en enkel og nøktern utforming og er med til å gi stedet dets særpreg.
- Det tidligere fiskemottaket lengst øst i sundet med sin store sammenhengende bygningsmasse.
- Det nye fiskemottaket til "HAFI" er et bygg i prefabrikerte betongelementer som harmonerer lite med den øvrige bebyggelsen i Havøysund.

4.6 Hva kan gjøres bedre?

- Sentrum bør få en fastere og mer bestemt karakter med klart formede uterom.
- De unntak som er gjort i forhold til reguleringsplanen fra 1947 har i mange tilfeller skadet helhetsinntrykket og bør så langt mulig bearbeides.
- De planlagte aldersboligene i grøntområdene i dalen bør bearbeides i den grad at dalen får en naturlig kontakt med sentrum. Dette kan gjøres ved å omplassere to av boligene og omarbeide adkomstforholdene.
- Hotellet bør bearbeides slik de det tilpasses bedre til stedet.
- Boligbebyggelsen langs hovedgaten mot sjøen har fått en del utvidelser som ikke alltid harmonerer med den eksisterende bebyggelsen. Den inneholder noen næringsarealer. Det bør her legges til rette for mulig etablering av flere lokaler for næringsvirksomhet innordnet i et mønster som harmonerer med den eksisterende bebyggelsen.
- Televerkets bygg og den ombygde folkehøgskolen harmonerer dårlig med den øvrige sentrumsbebyggelsen og bør bearbeides.
- Torget ved rådhuset bør omformes og gis en klarere begrensning slik at det blir et naturlig samlingssted for Havøysunds befolkning, også med lekemuligheter for barn.
- Byens tradisjonsrike forhold til korpsmusikk krever at det bygges en godt formet musikkpaviljong som vil ha en naturlig plassering på torget.
- Det bør opparbeides klart avgrensede parkeringsplasser nær sentrum.
- Trafikksystemet utformes slik at kjøringen gjennom sentrum naturlig vil foregå i lav hastighet.
- Havøysund Fiskeindustri sitt bygg i betongelementer virker dominerende og fremmed for stedet. En eventuell utvidelse vil kunne rette opp noe av inntrykket dersom den ble laget som et langt tilbygg mot øst med form som en sjøbod.
- Dalen med idrettsplass, skole og idrettshall er et av Havøysunds viktigste elementer. Den bør rustes opp ved at idrettsplassen utbedres med gressmatte, løpebaner og et enkelt tribuneanlegg i skråningen mot øst. I tillegg til dette kan det anlegges en løpe-/spaservei innover i dalen som kan fungere som lysløyper om vinteren. Her kan det også anlegges en park med spesielle arktiske planter. Dette ville gi Havøysund en idrettspark, plassert som et stort fellesområde sentralt i boligbebyggelsen, som få om ingen steder har maken til.
- Det er mulig å utvide boligområdet i skrenten i enden av dalen mot nord og vest. Dette vil slutte boligområdet mer kontinuerlig rundt idrettsparken og ytterligere styrke stedets form. Det er også mulig med en utvidelse i den lille dallommen mot øst.

4.7 PLANVISJONEN

Dette er en planvisjon som viser tanker, ideer og muligheter for en fremtidig utvikling av Havøysund og for å kunne videreutvikle noen av de kvalitetene som allerede ligger der.

Noen av forslagene har lange perspektiver. Det er ikke meningen at de skal iverksettes umiddelbart, men bør ligge der som en mulighet og være ledende for den videre utvikling.

Andre forslag, som utvikling av torget og området rundt, bør igangsettes så som mulig for å gi folk tro på at det nytter å få til en god utforming av stedet.

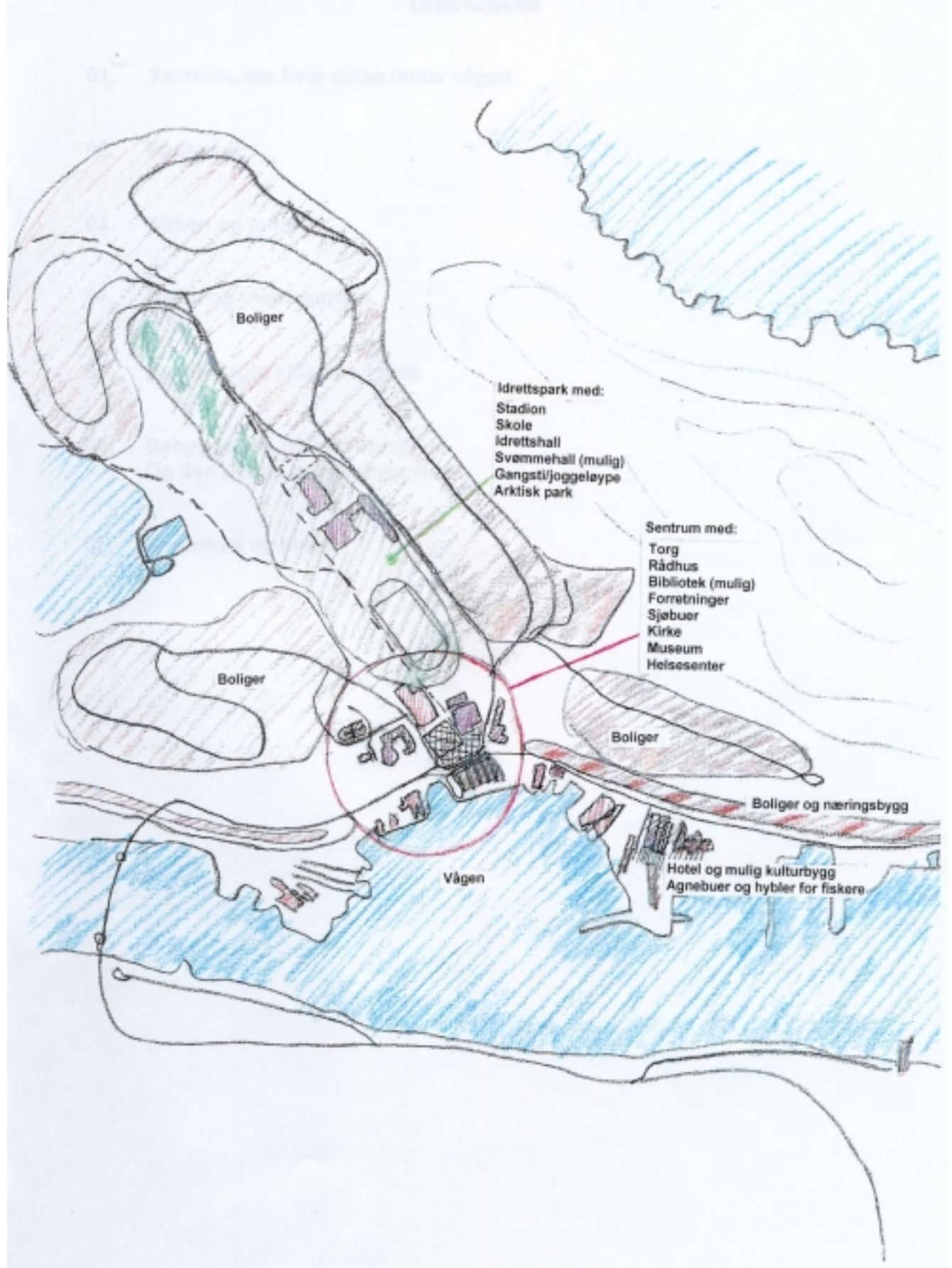
Torget med musikkpaviljongen kan bli et viktig samlingspunkt for Havøysunds befolkning og vil kunne gi inspirasjon til et flerfoldig sosialt liv på stedet.

Likedan bør man også sette i gang en utvikling av dalen med idrettsparken.

Dersom disse to elementene blir realisert, vil Havøysund fremstå i en ny drakt og kan gi befolkningen mulighet for å identifisere seg med et sted de er stolte av og som også kan gjøre stedet tiltrekkende for utenforstående.

Det vil også gi troen på at man kan dirigere den videre utvikling i en positiv retning og her er det viktig at en langsiktig planvisjon ligger i bunn.

Prinsippskisse for tanker, idéer og muligheter

4.9 Delprosjekter

- ◆ **Sentrum, der hvor** dalen møter vågen.
- ◆ Rådhuset.
- ◆ Kirken og museet.
- ◆ Dalen og idrettsparken.
- ◆ De planlagte aldersboligene.
- ◆ Bebyggelsen langs Strandgata Og den øvrige boligbebyggelsen.
- ◆ Kulturhus og hotell.

4.10 Sentrum, der hvor dalen møter vågen.

Havøysund har behov for et markert sentrum – et fellesområde hvor de viktigste funksjoner er plassert.

Slik situasjonen er i dag virker sentrum utflytende. De forskjellige elementene har liten sammenheng både i formuttrykk og plassering. Allikevel ligger en del faktorer til rette for at dette kan bedres ved å bearbeide og styrke noen av de elementer som allerede er der, slik at man får en klarere ramme om det som i dag fungerer som Havøysunds viktigste møteplass – torget.

Ved å forlenge noen av sjøbuene slik at de får en felles front med arkade mot torget, vil dette gi en klart definert avslutning av torget mot syd.

Denne delen av sjøbuene kan inneholde næringsvirksomhet som ytterligere vil styrke fellesrommet.

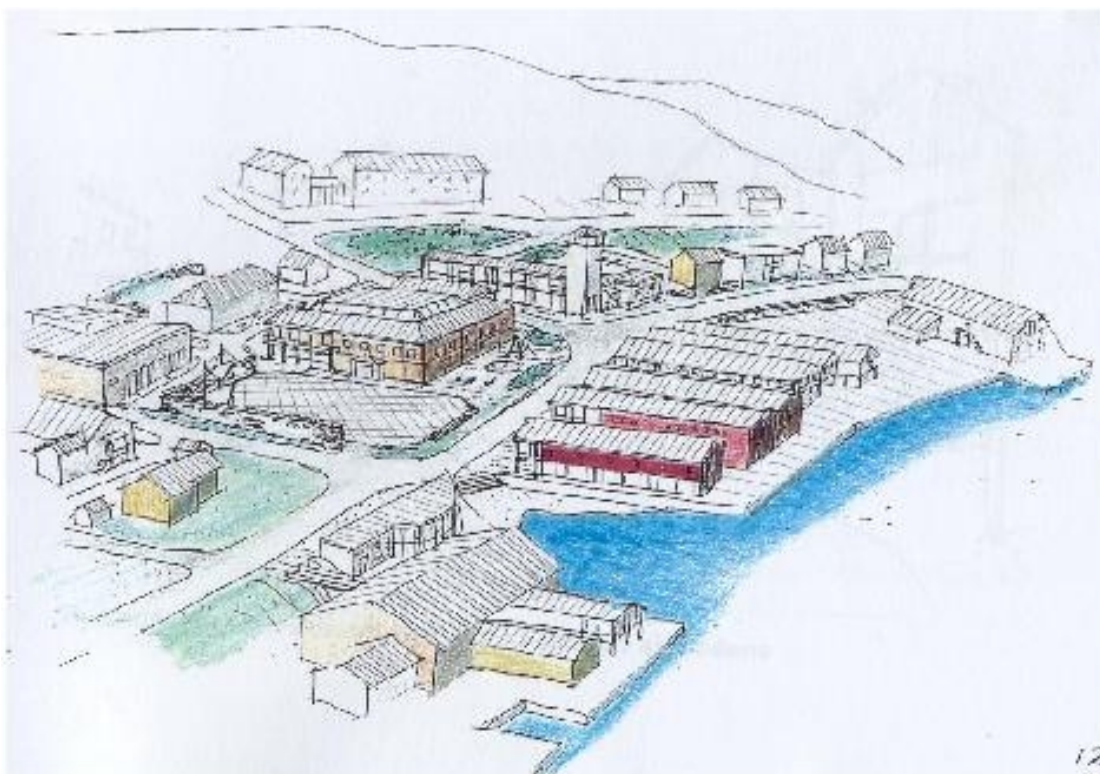
Mot øst har torget behov for en annen avgrensende "vegg". Det er her foreslått et smalt etasjes bygg som avsluttes i den ene enden med et tårn som vil markere torget og fungere som et identitetsmerke for Havøysund. Dette bygget vil kunne inneholde nye lokaler for folkebiblioteket.

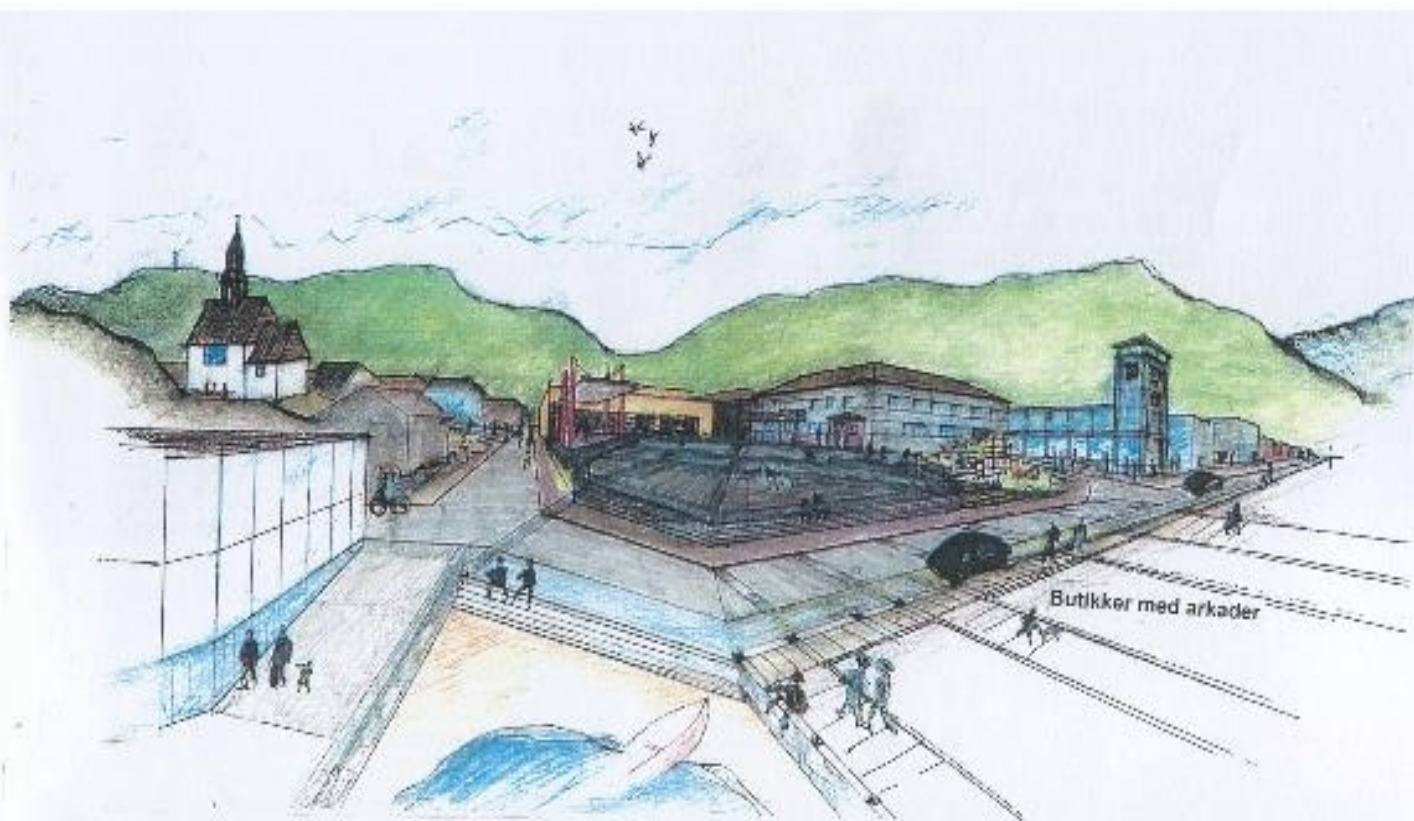
Selve torget er tenkt løst med et øvre og et nedre plan. Det øvre planet er et platå med musikkpaviljong, som er selve samlingsstedet. Med Havøysunds rike musikkliv er det viktig at paviljongen får en sentral plassering. På dette planet kan det også foregå torghandel med plass for salgsboder. Platået avgrenses mot nord og vest med murer, murt opp av stein som det finnes rikelig av langs vegen til Snøfjord. Slik stein kan også brukes i platåets dekke.

Torget nedre nivå rommer sitteplasser for folk og lekemuligheter for småbarn.

På begge sider av torget og sentrum ligger to små naturlige strender som bør renses opp og få en skikkelig innramming med trapper ned fra gangarealet.

Dette vil gjøre dem til en spesiell attraksjon i sentrum hvor mindre båter kan dras opp og barn kan leke i fjæra.

Torget med musikkpaviljong og rådhuset

Nye butikker med arkader som forlengelse av sjøbodene

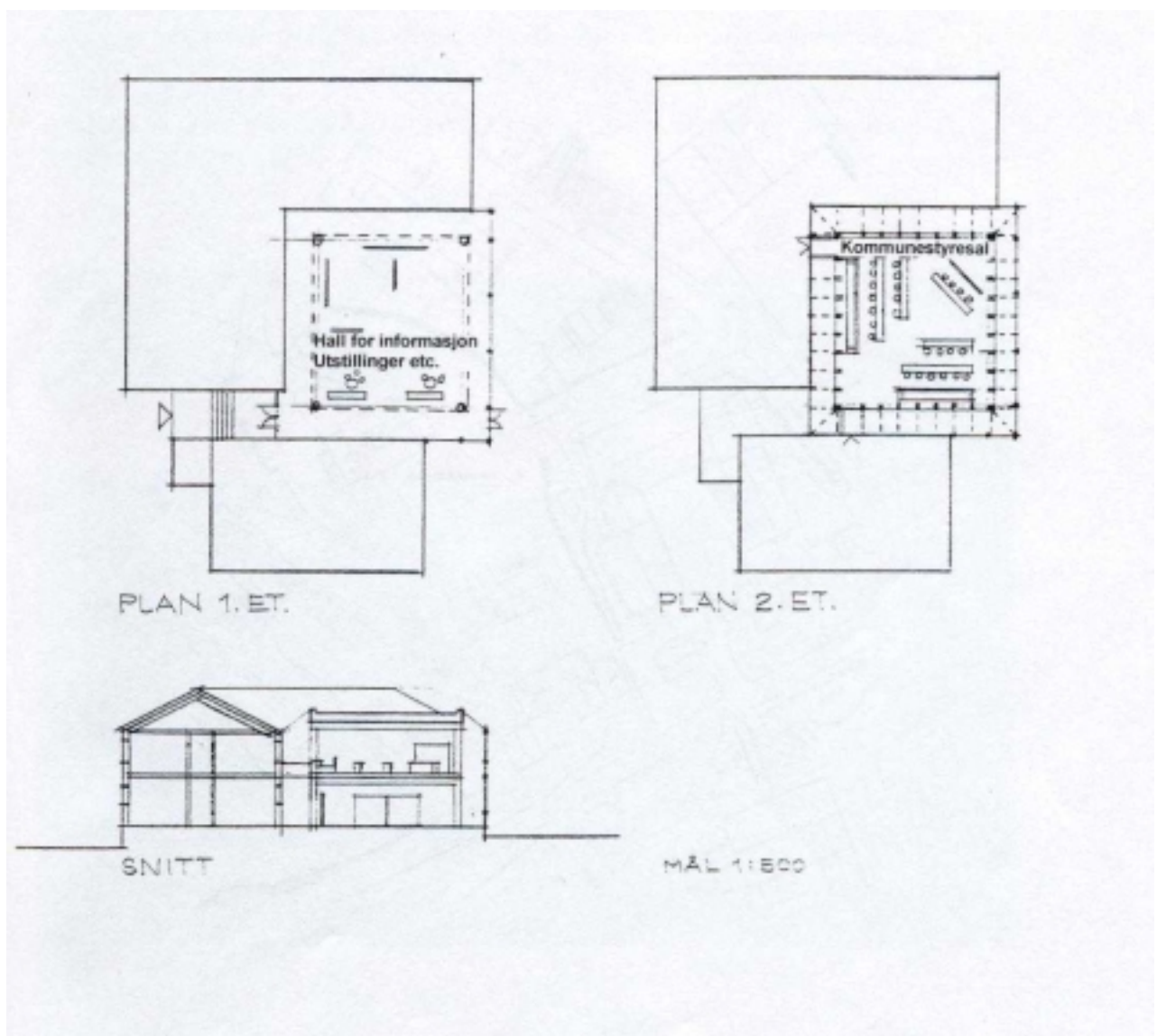
4.11 Rådhuset

Som den viktigste offentlige institusjon i Havøysund, har rådhuset en naturlig plassering ved torget og danner selve kjernen i sentrum.

Med den form rådhuset har, der det slutter seg rundt en bakgård, ligger det store muligheter i å lage et innvendig torg, *en folkets hall*, med plass for informasjon om kommunens virksomhet og planer, og med plass for spesielle sammenkomster.

Over denne hallen; båret av fire søyler, kunne det lages en ny kommunestyresal på en slik måte at lyset kom ned til hallen mellom kommunestyresalen og det eksisterende rådhuset.

Inngang til hallen kan etableres fra torgets østre del.

4.12 Kirken og museet

Kirken har en vakker form og troner over bebyggelsen i Havøysund.

Den har behov for en verdig adkomst. Dessverre har samvirkelaget avskåret denne fra sentrum og torget.

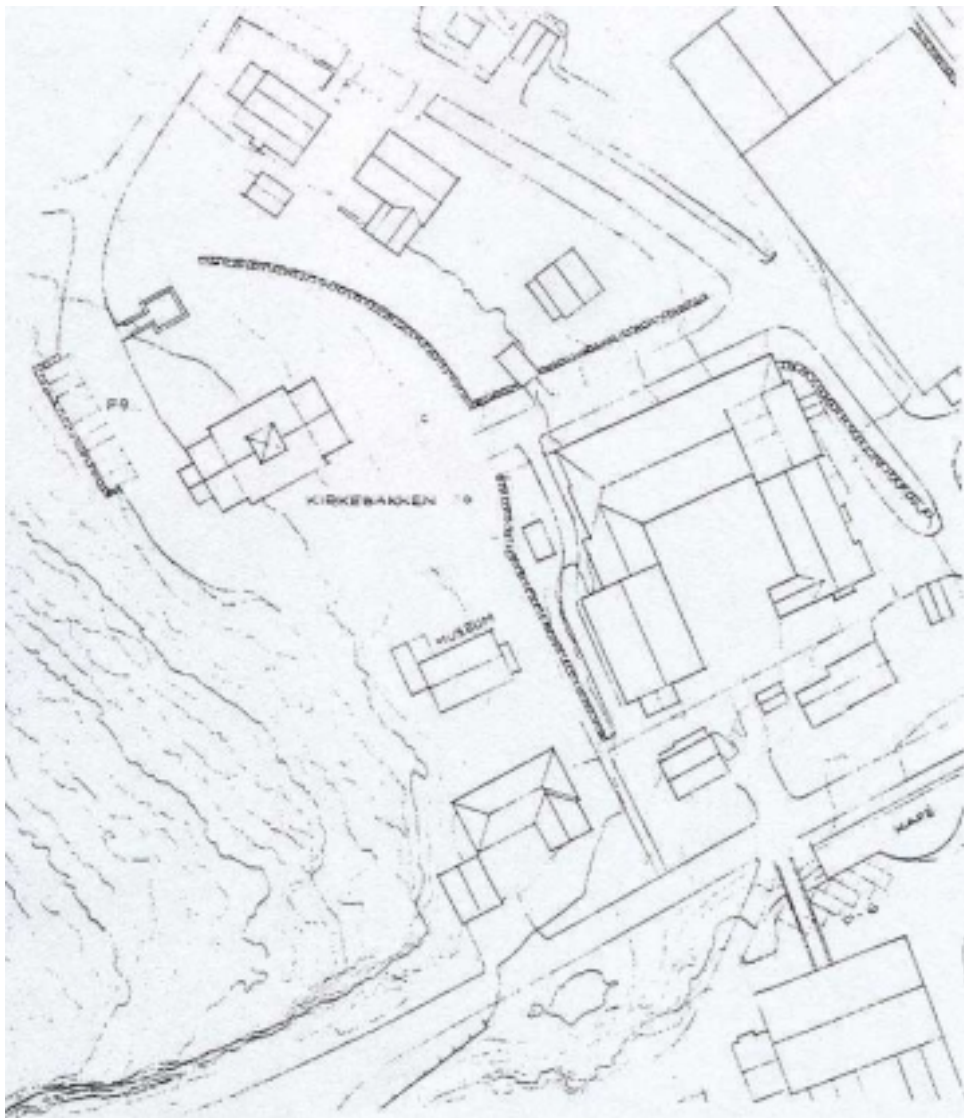
For å lage en sammenheng mellom torget og kirkens adkomstvei er det foreslått at det mures opp en mur langs adkomstveien av samme type stein (fra Snøfjord) som tenkes brukt i forbindelse med torget.

Kirken trenger et klart definert rom rundt seg. Derfor er det foreslått en buet mur som binder sammen kirke og museum til en enhet.

For å få dette til, er garasjen foran gjenreisnings-huset, som i dag er museum, fjernet.

Det vil også gi muligheter for utvidelse av museet og gi dette en verdig plassering som en del av sentrum.

Videre er parkeringsplassene flyttet til nordvest-siden av kirken, slik at det blir rom for en åpen og rolig kirkebakke.

4.13 Dalen og idrettsparken

Dalen som strekker seg fra torget og nord-vestover er det andre viktige elementet i en utvikling av Havøysund. Den ligger beskyttet for vær og vind som et midtpunkt for den omkringliggende boligbebyggelsen, med idrettsplass, skole, idrettshall og lysløype. Dette er en situasjon som er eksepsjonell for stedet og som må videreutvikles.

Derfor bør idrettsplassen utvides med 3 løpebaner og enkle tribuner, lagt i terrenget, på plassens østside. I forbindelse med tribunen bør det også lages garderobes.

Det bør også lages en klarere begrensnings av plassen foran skolen.

Videre er det foreslått å lage en jogge/tur-løype med flere alternative valg innover i dalen.

For å gjøre dalen attraktiv for turgåere er det foreslått å anlegge en vegetasjon av planter som tåler det arktiske klimaet, *en arktisk park*.

Det bør også gis plass for en mulighet til å bygge svømmehall på nordsiden av idrettshallen en gang i fremtiden.

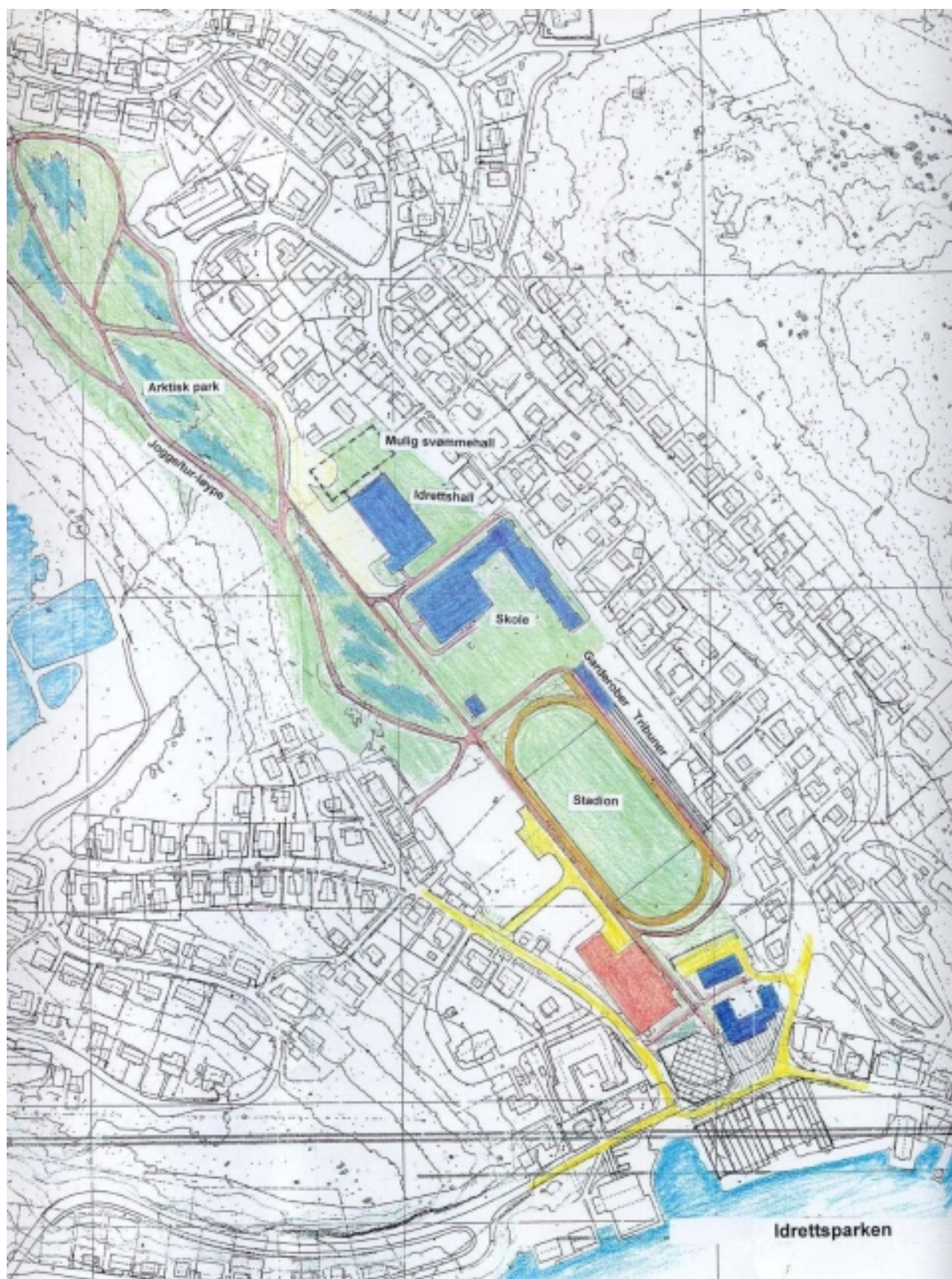
En utvidelse av boligbebyggelsen i dalens nordvestre hjørne vil styrke idrettsparken som en scene og et attraktivt sentrum for beboerne.

Lysløypa bør videre behandles også som en alternativ turvei om sommeren.

Det bør bearbejdes en akebakken og anlegges en liten hoppbakke i området fra vannet ned mot dalen.

Alt dette vil gjøre Havøysund til et spesielt sted med kvaliteter som fremhever beliggenhet og topografi.

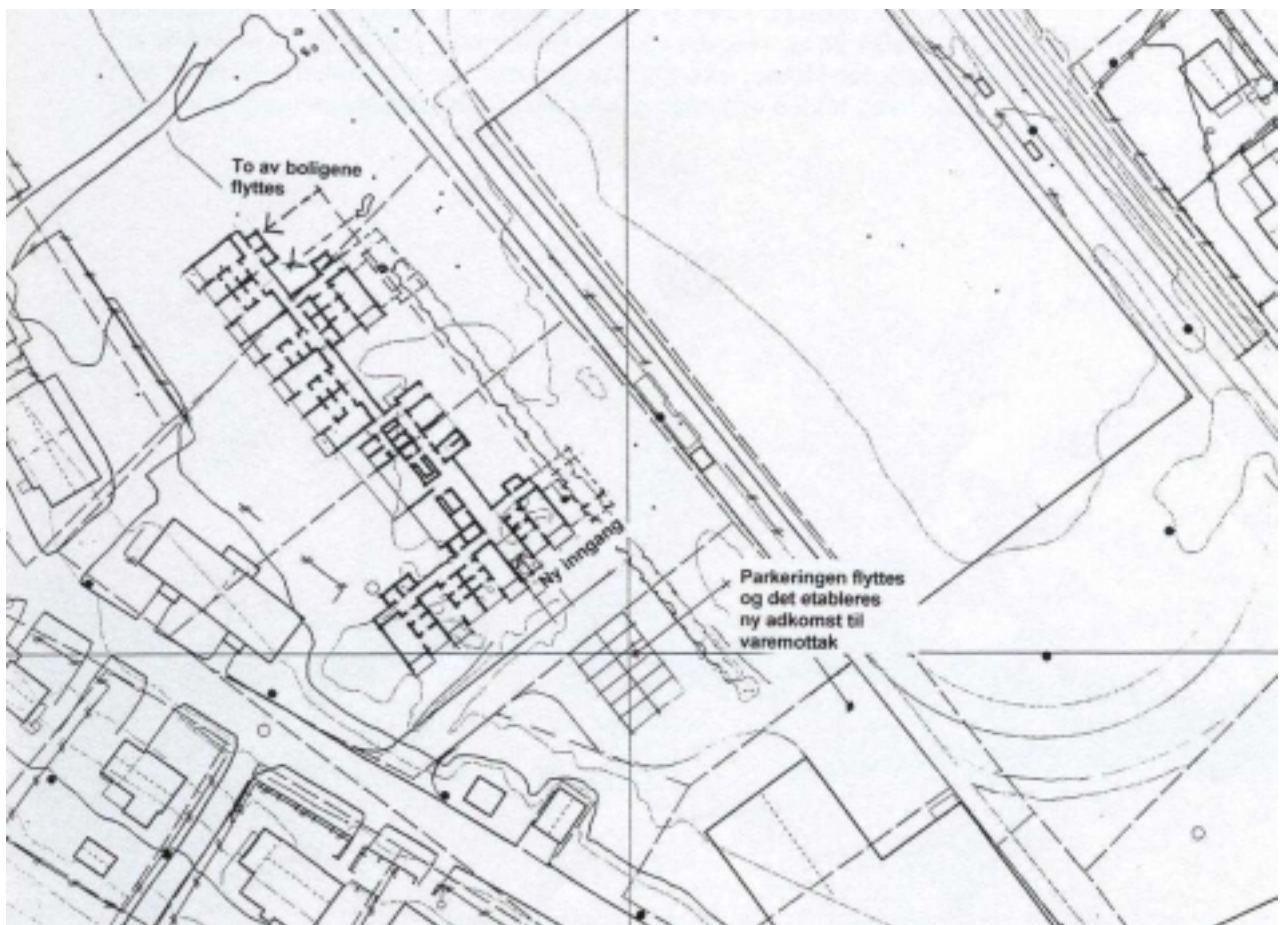

4.14 De planlagte aldersboligene.

Aldersboligene, slik de er planlagt, vil trenge seg litt langt ut i idrettsparken. Særlig gjelder det adkomstveien som kombineres med stien inn i dalen. Ved å flytte to av boligene og omarbeide adkomst og parkering, ville park og boliger få en bedre forhold til hverandre. Alternativt kunne man skille stien (turveien) og adkomstvei til aldersboligene og kombinere denne med adkomst til samvirkelagets varemottak.

Det første alternativet vil allikevel være å foretrekke dersom adkomst og parkering her også kombineres med varemottak for samvirkelaget.

Et tredje alternativ vil være å flytte aldersboligene til andre siden av idrettsplassen, hvor de ville fylle ut "hullet" i boligbebyggelsen og få den til kontinuerlig å slutte opp om gaterommet. Dette ville også kunne gjøres ved å bygge flere boliger i dette området.

4.15 Bebyggelsen langs Strandgata og den øvrige boligbebyggelsen

Boligbebyggelsen på oversiden av Strandgata mot fjellet har også innslag av næringslokaler. Det ligger her til rette for utvidelse av flere av boligene med både boligarealer og næringsarealer. Det vil styrke Strandgata som en viktig sentrumsgate.

I planen er det derfor vist hvor slik utvidelse kan foregå. Utvidelsene bør foregå etter klare formings-retningslinjer slik at bebyggelsen for et homogent uttrykk.

På samme måte bør det lages retningslinjer for den øvrige boligbebyggelsen i Havøysund. Bebyggelsen på nedsiden av Strandgata, mot havna, består vesentlig av næringsvirksomhet tilknyttet havnevirksomhet og fiske.

Denne bebyggelsen er i dag svært åpen, lite sammenhengende og av varierende arkitektonisk kvalitet.

I den opprinnelige gjenreisningsplanen ligger bygningene med gavl mot havna. Noen av de bygningene som er kommet til i senere tid bryter med dette mønsteret og gjør bebyggelsen ytterligere usammenhengende.

Dette gjelder i særlig grad den bakre fløyen på HAFI og deler av hotellet.

En utvidelse av HAFI kan gjøres med et langt smalt bygg på fiskemottakets østside.

Nye bygg i dette området bør forholde seg til prinsippene i den opprinnelige planen.

Veien ut til oppfyllingsområdet flyttes lengre vest, like øst for posthuset.

4.16 Kulturhus og hotell

For ytterligere å styrke det sosiale liv i Havøysund, ville det være behov for et kulturhus hvor det kunne kjøres kinofilmer, avholdes konserter, gi plass for rikskonserter, riksteater, forskjellige typer utstillinger osv.

Et slikt kulturhus kunne plasseres mellom hotellet og HAFI, hvor det er god plass på fyllingen etter siste mudring i havna. Her ville det ligge tilknyttet Strandgata og kunne også tilknyttes hotellet slik at det kunne arrangeres større konferanser som ville sette Havøysund i fokus. Kulturhuset burde inneholde en stor sal for konserter, teater, kino og konferanser.

I tillegg burde det være et par mindre saler til øving, møter og lignende.

I nærheten av hotell og kulturhus kan det bygges agneboder med overnattingshybler og fellesrom for fiskere.

Disse byggene sammen med hotell og kulturhus vil gjøre Havøysund til en attraktiv havn for fiskeflåten.

